

ԵՐԵՎԱՆԻ ԵՐԵՔԵԱՐՔԻ ՄԱՐՏԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԳԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի: Կէս տարվանը 6 ռուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ:

Մեր հասցեն. Тифлисъ, редакция «Мшакъ».
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տ է Լ է Ֆ Օ Ն № 253.

Ստորագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամէն լիզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տ է Լ է Ֆ Օ Ն № 253.

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ

Արտօնութիւն տեղական մամուլի համար.—
ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պաշտօնական հարցա-
դարձութիւն. Ընթացողի օրագիրը. Բազուի
աղէտի գոհերի օգտին. Նամակ Բաթումից.
Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պա-
տերազմի շուրջը.—ՀԵՌԱՊԻՆՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱ-
ՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

ԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՐՏԻ ԶԱՄԱՐ

Մենք կովկասցիներն, բնականաբար,
շատ հետաքրքրված ենք այն հարցով թէ
ինչ վիճակ կը ստանան մամուլը և առ-
հասարակ տպագրական խօսքը մեր եր-
կրում: Այժմ, երբ Պետերբուրգում վե-
րաքննութեան է ենթարկվում տպագրա-
կան գործի վերաբերեալ օրէնսդրութիւնը,
կարևոր է, որ ուղարկութեան առնվին և
այն կարգիցը ու պահանջները, որ ունի
մեր երկիրը այդ հարցում:

Մայրաքաղաքի լրագրիչները, վստահելի
աղբիւրները քաղված տեղեկութիւնների
հիման վրայ, յայտնեցին, թէ սկզբունքով
մի համակրելի որոշում է կայացել, այն
է գաւառական մամուլը հաւասարեցնել
մայրաքաղաքի մամուլի հետ և ազատել
նրան նախնական գրաքննութիւն-
նից: Սակայն գաւառական մամուլի հա-
մար ենթադրեալ արտօնութիւնը որոշակի
պարզված է մինչև այժմ միայն ուսու-
բէն լեզուով հրատարակվող թերթերի հա-
մար: Իսկ ինչ վերաբերում է ոչ ուսու-
ցական թերթերին՝ դեռ որոշում չէ կայա-
ցել և նա պէտք է տեղի ունենայ այն
խորհրդակցութեան նիստերում, որոնք
տեղի ունեն կօբէկօի նախագահութեամբ:

Դժուար չէ ապացուցանել, որ տեղա-
կան լեզուներով հրատարակվող թերթերի
վերաբերութեամբ անկարելի է բացա-
ռութիւն անել ներկայ հարցում և որ
նրանք պէտք է վայելին նոյն արտօնու-
թիւնները, որ կուսնանս ուսուցիչն լեզ-
ուով հրատարակվող թերթերը:

Մեր երկրում լոյս տեսնող հայերէն և
վրացերէն թերթերը ոչ մի բանով մինչև
այժմ չեն տարբերվել այն թերթերից,
որոնք հրատարակվել են ուսուցիչն լեզ-
ուով: Նրանք յարուցել են, ըստ միայն
և քննել ամեն տեսակ թէ տեղական և
թէ ընդհանուր պետական նշանակութիւն
ունեցող հարցեր, ունենալով դեռ այն
առաւելութիւնը, որ նրանք աւելի մատ-
չել են եղել ազգաբնակչութեան լոյս
խաւերի համար, քան ուսուցական թեր-
թերը:

Եթէ տեղական լեզուներով հրատարակ-
վող թերթերը զուրկ կը մնան այն ար-
տօնութիւնից, որ կուսնանս ուսու թեր-
թերը, նորից հանդէս կը գայ մի վերա-
ւորական բացառութիւն, որ առիթ կը
գտնուայ ենթադրելու, թէ պետութեան
մէջ կան հարազատ և խորթ գաւառներ:
Եւ այդ բացառութիւնը մասնաւոր ծանր
ու զգալի կը լինի մեր երկրում, որով-
հետեւ ընթացող հասարակութեան պա-
հանջները շատ մեծացել են և ամենին
յետ չեն մնացել այն պահանջները,
որ ունեն Ռուսաստանի ներքին նախնա-
ները:

Բայց կայ և մի ուրիշ շատ էական
հանգամանք, որ խօսում է մի այդպիսի
բացառութեան դէմ: Դա այն է, որ նախ-
նական գրաքննութիւն եղած ժամանակ
անկարելի կը լինի նպաստել մամուլի
զարգացմանը այն չափով ու ծաւալով,
որ կը պահանջէ մեր երկիրը: Մենք լա-
զիտներ, որ ներկայումս հայերէն, վրա-
ցերէն կամ թուրքերէն թերթերի համար
շատ դժուար է ոչ թէ ամէն մի քաղա-
քում այլ և նախնազական կենտրոններում
ունենալ գրաքննիչներ: Միայն թիֆլիսի

է այդ կողմից գտնվում փոքր ի շատ է
նպաստաւոր դրութեան մէջ: Մենք ա-
սում ենք փոքր ի շատ է, որովհետեւ, եթէ
մամուլի օրգանների թիւը մեծանայ, այն
ժամանակ ցենզորների ներկայ կազմը ան-
կարող կը լինի նայել բոլոր թերթերը:
Իրաքննիչների սակաւութեան և բացա-
կայութեան պատճառով անկարելի կը
լինի հրատարակել նոր պարբերական
թերթեր:

Մենք բոլորս գգում ենք, որ մեր եր-
կրի գանազան տեղերը պահանջ ունեն
սեփական թերթերի. դիտենք, որ օրինակ
Բաքուում, Երևանում, Գուբայիսում, Շու-
շուում, Գորիում և ուրիշ քաղաքներում
շատերը մտածել են և մտածում են տե-
ղական թերթեր հրատարակելու փորձեր
անել, սակայն նրանք կամ չեն փորձել
իշխանութեան դիմելու, կամ եթէ դիմել
են, մերժում են ստացել ի միջի այլոց
և սյն պատճառով, որ այդ քաղաքներում
չը կան յատուկ գրաքննիչներ:

Եթէ մամուլի նոր օրգանների երևալը
պէտք է կապված լինի գրաքննիչի հետ,
այն ժամանակ հաստատապէս կարելի է
ասել, որ բացի թիֆլիսից և զուցէ մի
երկու էլ ուրիշ կենտրոններից այլ ևս ոչ
մի տեղ հնարաւոր չի լինի ունենալ տե-
ղական լեզուներով թերթեր:

Մենք կը վերադառնանք այս հարցին:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

«Кавказъ» պաշտօնական լրագրի մարտի 15
համարում, № 70 տպագրված է հետևեալ պաշ-
տօնական հարցադարձութիւնը.

«Վերջերս Գորու գաւառում սկսված խո-
րուրդը զարգանում է և աւելի ու աւելի սուբ-
րնաւորութիւն է ստանում: Անցեալ շաբաթ-
Չէսօ-Գոմի գիւղում կայացաւ գիւղացիների
համաժողով, որը վճռեց ձեռնարկ օգտվել կա-
լուածատէրերի հողերից և այլ ևս չը դիմել
իշխանութեան օժանդակութեանը, այլ բոլոր
գործերը քննել իրանց ընտրած անձերի ձեռ-
քով: Յետոյ նոյն տեսակ ժողով կայացաւ ևս
Միխայիլօ կայարանի մօտ՝ դէպօր բնակա-
րների մասնակցութեամբ. որովհետ, որ իշխա-
նութիւնից զերջումներ ձեռք բերելու համար
ժամանակը հասած է համարում ընդ միջոց-
ների ձեռնարկել կառավարութեան պաշտօ-
նատէրի դէմ և հրդեհել գիւղական պաշտօ-
նատէրը:

Մարտի 7-ին, Կարաբիթի գիւղը գնացին
շրջակայ գիւղերից գիւղացիները մի ամբողջ
կարգի զբօսանքով և անկարգութիւններ
ստացաքրին ու կոտորածներ գանազան իրեր
գիւղական դրամատան մէջ: Որովհետեւ Կա-
րաբիթի հասարակութիւնը չը համաձայնվեց
պաշտպանել իր դրամատանը, ստիպված ե-
ղան բոլոր գործերը տեղափոխել կալուածա-
տէր իշխան երեսօտի տունը:

Յիսիմալ գիւղում ամբողջ ատրճանակներ
կրակելով շրջում էր փողոցներում և «ուրա»,
«էրթօրա» (միութիւն) կոչում:

Մարտի 11-ին սկսեցին յարձակումներ իշ-
խան Յիցիմալի անտառների և արօտների
վրայ Կարբիթի գիւղում: Գիւղացիները խան-
գարում են պաշտօնատէրերի վարելու պետա-
կան գործերը և հեռացնում են կալուածատէ-
րի ծառայողներին:

Բուխի գիւղում մարտի 11-ին՝ ամբողջ
փշրեց դարձրել և գիւղական դրամատան ա-
պակիները, կոտորածեց կահ-կարասիները, իսկ
յետոյ քանդեց 6 ջրաղացներ, որոնք
գիւղացիներին և կալուածատէրերին մէջ վէճի
ստորակայ էին:

Բացի յիշված տեղերից, խոտվութիւններ
նշարվում են նոյնպէս և Բակուրեանում. հա-
մարեա գաւառի բոլոր գիւղական դրամա-
տներում գործավարութիւնը դադարել է:
Գօրու գաւառի գիւղացիների կարիքները

պարզելու համար, մարտի սկզբներում Կով-
կասի գլխաւոր կառավարութեան կարգադրու-
թիւնով այնտեղ է ուղարկվել Յ. Գ. Վայդէն-
բուրգը, որը լաւ ծանօթ է տեղական գիւղա-
ցիների վիճակին: Եւ որովհետեւ անկարգու-
թիւններն ընդունել են սպառնական կերպա-
քանք, քաղաքացիական վարչութեանն օժան-
դակելու և անկարգութիւնների առաջն առնե-
լու համար՝ Գորու գաւառի գնահատման մասերն
ուղարկված են զօրամասեր:

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻ ՕՐԱԳՐԻՐԸ

Մեր Կովկասը սկսում է կամաց-կամաց ու-
ղարկութեան առարկայ դառնալ: Նրա մասին
յաճախ են այժմ խօսում:

Բայց միթէ առաջ չէին խօսում: Մտում
էին, ի հարկէ, նոյն իսկ շատ էին խօսում:
Բայց թվեր: Վէլիչկոնները, Սուվորինները,
Կոմարովները, Գրիշնուկները իրանց բանակ-
ներով: Բերսօլդաւախի այդ հյուս, շնորհա-
պարտ ծառաները ազատ խօսելու մենաշնորհ
էին վայելում: Եւ մենք ամենքս գիտենք, չա-
փազանց դառն փորձերով գիտենք, թէ ինչ-
պէս էին նրանք գործադրում իրանց այդ մօ-
նօպօլիսան: Մօնօպօլիստները շրջանից ու պաշ-
տածուներից զուրս գտնվող բոլոր միւս գրող-
ներին թոյլատրված էր միայն մի լեզու, որ
ստացել է իր յատուկ անունը—«սուրկային»,
«հարպոսան»:

Այժմ, ինչպէս գիտէք, Ռուսաստանում մի
յայտնի չափով կարելի է դարձել, որ խօսեն
և ոչ—մօնօպօլիստները: Մօնօպօլիստ, պարզ խօ-
սելու հնարքն անհրաժեշտութիւն կայ: Կօբէ-
կօի յանձնաժողովը իր պարագլուները, իր
արդէն ընդունած սկզբունքներով վաւերացրել
է այդ անհրաժեշտութիւնը: Հազարաւոր հար-
ցեր, բարդութիւններ դրված են հասարակա-
կան կարծիքի առաջ: Դրանցից մէկն էլ մեր
Կովկասն է: Եւ երբ մենք ասում ենք, թէ Կով-
կասն էլ առանձին ուղարկութեան առարկայ է
դառնում, նկատի ունենք հէնց այն հանգա-
մանքը, որ այժմ նրա մասին խօսում են և
նրանք, որոնք խօսքի արժեւանական մօնօպօ-
լիստներ չեն:

Մօնօպօլիստների պաշտօնն ու հացը, ի հար-
կէ դեռ բոլորովին չէ չնջված: Նրանք կան
և գոյութիւն ունեն: Անա հէնց այսօր, «НОВОЕ
Время» ի մարտի 9-ի համարում տպված է մի
թղթակցութիւն Բաքուից, մէկը այս գրական
նորակալի բաշխողութիւններից, որոնցով
այժման հարուստ է պ. Սուվորինի օրգանը և
որոնք նրա յաւիտենական պարճանքները կը
դառնան մամուլի պատմութեան ամենաւա-
ղաւելի էջերի մէջ: Բաւական է ասել, որ
թղթակցից Բաքուի կառուածի գործիք գար-
ձած թուրք փողոցային սինթրոնիստի անմեղ
մաքաբախլ զանուկներ է զուրս բերում:
Հասկանալի է, որ Սուվորինի բարեհաճու-
թեամբ հայերն են միայն, որոնք ներկայա-
նում են ձեւաղիներ, որոնք համբերութիւնից
խեղճ թուրքերին, որոնք համբերութիւնից
զուրս բերին այդ բարի ժողովուրդը...

Այս բոլորը հասկանալի է, օրինաւոր սու-
վորինական էթիկայի տեսակէտից:

Մօնօպօլիստների այդ կոանչոցները, ի հար-
կէ, դեռ յայտնի չափով նշանակութիւն կարող
են ունենալ թիւրքաւարական շրջաններում:
Բայց նրանք այլ ևս սարսափելի չեն: Որով-
հետեւ արթնացած հասարակական միջոց այլ
ևս տրամադրութիւն չունի խաբված քննելու
Սուվորինեան և նման ուրիշ յուշակապարիկ-
ների երգերի ազդեցութեան տակ: Իրանք,
այդ յուշակապարիկները, վաղուց արդէն մեր-
կացրված են հասարակութեան առաջ, մերկա-
ցրված են ամբողջովին, մինչև սև հողիներ
խորքերը:

Բայց առաջ կար այն ցաւալի հանգամանքը,
որ մերկացողները թէ՛ էին, այն էլ ոչ այն-
քան համարձակախօս: Այժմ ազնիւ, անկախ
բնապարկական խօսքը զինուորները շատա-
նում են: Այժմ նոր կեանքի հովիտն առած
Ռուսաստանը մի առանձին համբաշխու-

թեամբ, առանձին եւանգոլ իր կեղծաւոր,
թունալից մամուլի բոլոր սև առաքինութիւն-
ներն է դատում դատափետում հրապարակել
մէջ: Պահպանողական դրօշակի տակ թաղա-
վելն էլ չէ օգնում: Պահպանողական խաւա-
րապաշտութիւնը, պահպանողական օտարա-
կերութիւնը նոյնքան զղուելի են ուղղամիտ,
չիտակ պահպանողականութեան համար, որքան
ազատամիտ, արմատական աշխարհայեցողու-
թեան համար:

Մարտի 1-ից սկսեց հրատարակվել Պետեր-
բուրգում «РАСВѢТЪ» անունով մի նոր ամե-
նօրեայ լրագիր: Ստորագիր-հրատարակիչն է
իշխան Կապէր Ուխտումսկի: Այս գրողի հրա-
պարակախօսական դէմքը արդէն շատ լաւ
յայտնի է, մասնաւոր միւր կովկասցիներու
Համագլուխներով պահպանողական, իշխան
Ուխտումսկին պատկանում է այն տեսակ գոր-
ծիչների շարքին, որոնք ազնուութիւնը, մաք-
րութիւնը, լայն հայեացքները ամենից առաջ
և ամենից շատ են պաշտում: Պահպանողական
համագլուխները արգելք չեն, որ իշխան Ուխ-
տումսկին ուժեղ կերպով պաշտպանէ արդա-
րութիւնը, կուէ հարստահարութեան, բնաւա-
րութեան, մասնաւոր օտարակերութեան դէմ:

Այն ժամանակ, երբ Վէլիչկոնները ամենակա-
րող էին հրապարակախօսութեան մէջ, երբ
ազատ խօսքը մի հառաչանք էր միայն, իշխան
Ուխտումսկին էր, որ համարձակ կերպով կըն-
ւում էր տեղի, խաւար երկայններէ դէմ, քա-
ղութեամբ մերկացնում էր սև ոյժերի գործե-
րը, չը վախենայով հարուստագլուխներ զերբեց
ու կարողութիւնից անգամ:

Այսօր մեր խօսքը այդ լրագրի մասին չէ:
Նշանակեցիք այս երկայն իբրև մէկը բազ-
մաթիւ նշաններից, որոնք ցոյց են տալիս, թէ
Ռուսաստանում բարեացակամ, արդար, խա-
ղապայտը խօսքի տիրապետութիւնը շատ էլ
հեռու չէ, թէ ներկայումս քարերն էլ սկսել
են աղաղակել նախկին մօնօպօլիստներին և
թթու, օտարակեր հայրենասիրութեան դէմ:

Այսօր, կրկնում ենք, այլ ևս սարսափելի
չեն Սուվորինների կուսնչոցները: Մենք ու-
նենք հարցերին ու ցաւերին ուրիշ տեսակէտ-
ներից նայողներով ազուր ձայներն էլ: Եւ այդ
ձայները հետզհետեւ բարձր, համարձակ, նոյն
իսկ խորիստ են դառնում:

Նրանք խօսում են և մեր Կովկասի մասին:
Եւ մենք պարտաւոր ենք ուղարկութեամբ
սկանջ դնել նրանց:

ԲԱԳՈՒԻ ԱՂԵՏԻ ՁՈՋՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

- Վ. Ե. Ե. Ե.
- Կ. Աւետիսեանց, 70 Կ., Ս. Սուճեան, Մ.
 - Յարութիւնեան, Յ. Գարբիւնեան և Կ. Սողո-
մոնեան 60-ական Կ., Ս. Արամազեանց 52 Կ.,
 - Ս. Գրիգորեան, Ս. Մարտիրոսեան, Ա. Սրբազան,
 - Պ. Բաղդասարեան, Մ. Դարագոյեան, Գ.
 - Ստեփանեան, Գ. Դաւաթեան, Կ. Արխանգէ-
սեան, Յ. Տէր-Սարգսեան, Մ. Անդրէասեան,
 - բրեստոյնեայ ոմն, յոյն ոմն, Ս. Սիմէոնեան,
 - Ա. Սրբեան, Յ. Մարտիրոսեան, Ա. Գէմիթ-
ճեան, Ս. Սարգսեան, Վ. Զատիկեան, Ա.
 - Գիւրգիսեան, Գ. Պատրիսեան, Ս. Կարապետեան,
 - Ս. Կարապետեան, Գ. Փախլաճեան, Պ. Սաւ-
րէկեան, Յ. Արաբեան, Ա. Շաշաճեան, Յ. Ամ-
բարջեան, Ա. Բղաւոր, Յ. Աւարգեանեան, Ա.
 - Պետրոսեան, Հ. Պապոյեան, Ս. Բորչեան, Ս.
 - Տէր-Սաշատրեան, Պ. Մարգարեան, Գ. Տէր-
Առաքելեան, Ա. Յովհաննիսեան, Տուրքախ, Մ.
 - Վարդանեան, Գ. Զատիկեան, Ա. Արամեան,
 - Յ. Սիմէոնեան, Կ. Յակոբեան, Մ. Մաթարեան,
 - Վ. Լազիֆեան, Ա. Արաքսեան, Ս. Վանե-
ցեան, Ա. Սաշատրեան, Ս. Սիմէոնեան, Ա.
 - Ստեփանեան, Յ. Շահաբեան, յոյն Սիմիլիզի,
 - Ս. Մարտիրոսեան, Յ. Տէր-Գուրեան, Մ. Ա-
 - բարջեան, Ռ. Մարտիրոսեան, Ն. Չարիչեան,
 - Հ. Պապիկեան, Ա. Սոսնեան, Մ. Մկրտչեան, Մ.
 - Գրիգորեան, Յ. Գարբիլեան, Ա. Լասարեան, Յ.
 - Տարապետեան, Ռ. Դաւաթեան, Յ. Այվազեան,

Յ. Կիրակոսեան, Յ. Տիրանեան, Յ. Մակարեան, Կ. Գոթիկեան, Ա. Միսկարեան, Վ. Ուլարեան, Մ. Բաղդասարեան, Ս. Մարտիրոսեան, Մ. Գաղափարեան, Պ. Բաղդասարեան, Տ. Կարապետեան, Ս. Աղաբաբեան, Մ. Պապիկեան, Գ. Մկչիկեան, Մ. Բէֆֆեան, Յ. Օլարաշեան, Բ. Սրմաբեկեան, Վ. Բեռաբեկեան, Ա. Սալաբեկեան, Ս. Գոթիկեան, Ս. Աւետեան, Ա. Սահակեան, Վ. Տէր Պողոսեան, Մ. Յովհաննիսեան, Յ. Բոսիբեան, Յ. Չուսեան, Կ. Համազեան, Յ. Գասպարեան, Մ. Հէքիմեան, 50-ական և, Ն. Բաղդասարեան, Բ. Հէքիմեան, Պ. Յովհաննիսեան, Ս. Չիլիկեան, Ն. Լըշեան, Ս. Մ. Ստեփանեան, Բ. Սաֆարեան, և Պ. Բաղդասարեան 40-ական և, Գ. Անդրանիկեան 37 և, Ն. Թովմեան, Մ. Միլիբուսեան, Ն. Չարիկեան, Գ. Բաղդասարեան և Ա. Միլիբուսեան 35-ական և, Յ. Կորնուսեան, Ս. Կարապետեան, Ե. Աղաբաբեան, Ի. Բարբաղեան, Գ. Գասպարեան, Ա. Չիլիկեան, Մ. Պապիկեան, Մ. Փանոսեան, Ա. Յովհաննիսեան, Ս. Պողոսեան և Գ. Մարտիրոսեան 30-ական և, Յ. Եղիկեան, Մ. Գեորգեան, Բ. Ստեփանեան, Կ. Իսուֆեան, Յ. Նորաբեան և Կ. Իսահակեան 25 ական և, Գ. Բարբաղեան 23 և, Ա. Մարտիրոսեան, Ս. Միլիբուսեան, Մ. Յովհաննիսեան, Գ. Սալաբեկեան, Ն. Եղիկեան, Մ. Գեորգեան, Մ. Ստեփանեան, Բ. Սրմաբեկեան, Մ. Արզումանեան, Մ. Աւետեան, Յ. Եղիկեան, Պ. Յակոբեան, Գ. Գեորգեան, Մ. Պետրոսեան, Գ. Մատթէոսեան, Գ. Մատթէոսեան, Ս. Վարդանեան, Ն. Թուսեան, Ս. Բարսիկաբով (յոյն), Ս. Այվազեան, Ն. Պողոսեան, Շ. Մէլիքեան, Յ. Բարսիկաբով, Գ. Գեորգեան, Մ. Ստեփանեան, Ս. Սահակեան, Ս. Գեորգեան, Յ. Սոֆեան, Ն. Յովհաննիսեան, Պ. Մարտիրոսեան, Մ. Պողոսեան, Մ. Պետրոսեան, Ա. Գրիգորեան, Ի. Յարութիւնեան, Գ. Գարբիւրեան, Կ. Յարութիւնեան, Ա. Աւետեան, Գ. Գեորգեան և Ս. Լուսինեան 20-ական և, Մ. Անդրանիկեան, Ե. Միսկարեան, Գ. Յովհաննիսեան, Յ. Մանուկեան, Ս. Լուսինեան, Յ. Շահաբադեան, Մ. Պողոսեան, Պ. Յարութիւնեան, Ն. Գարբիւրեան, Ն. Գարբիւրեան, Մ. Ստեփանեան 3 և, Ս. Յովհաննիսեան, Մ. Միսկարեան, Գ. Գեորգեան, Ս. Բարսիկաբով, Կիրակոսեան, Ս. Յովհաննիսեան, Գ. Մարտիրոսեան, Մ. Թորոսեան, Գ. Ճնկոյեան, Ն. Սալաբեկեան, Ն. Միլիբուսեան, Ս. Պետրոսեան, Ս. Գասպարեան, Ս. Արզումանեան, Մ. Պողոսեան, Մ. Յակոբեան, Գ. Սահակեան, Ս. Մուրաբեան, Պ. Լազարեան, Ա. Սողոմոնեան, Կ. Վարդանեան և Գ. Աղաբաբեան 10-ական և, Ա. Վարդանեան 8 և, Ս. Կարապետեան 7 և, Մ. Սահակեան և Մ. Լազարեան 6-ական և, Կ. Յովհաննիսեան, Ե. Յովհաննիսեան, Վ. Աւետեան, Մ. Մէլիքեան, Ե. Յովհաննիսեան և Իմիտրի (յոյն) 5-ական և: Ընդհանուր գումար 687 ր. 16 և:

Ստացանք. 1) Շնորհ գիւղի հասարակութիւնի կողմից համարձակ քան. Տէր-Բարսիկեանի ձեռքով հանգանակած 30 րուբլի. 2) Մի ոմի-ից (Բաղդ) 2 ր., 3) Գր. Պապիկեանից (Մասիս) 1 ր., 4) Լոգոսի Պապիկեանի մի խումբ ընկերներից 5 ր., 5) Կորնուսեան կայարանից Յովհ. Իսախանի միջոցով 20 ր., 6) Ստ. Արզումանեանի տանը տիկ. Շողակաթ 4-ի ձեռքով հաւաքած 41 ր., 7) Ստ. Լարիսիսի կայարանի Սաֆարեանի ձեռքով հաւաքած 33 ր. 40 և, 8) Ազարակ գիւղում (Չանգեզ գաւառ) հոգեմեծութան ժամանակ Ս. Աղաթանեսի ձեռքով հաւաքած 29 ր. 12 և, 9) Ն. Շահաբաբեանից (Բարսիկաբով գիւղ) 3 ր. 12 և, 10) Լազարից Չար. քան. Աղաթանեսի միջոցով 112 ր. 1 և, 11) Նոր-Սահակեանի Մ. Տէր-Յակոբեանի ձեռքով հանգանակած Հայրաբանեանի հարսանիքի օրը 14 ր., 12) Նոր-Սահակեանի նոյն քանանոյնի ձեռքով Կ. Պապիկեանի հոր հոգեմեծութան ժամանակ հաւաքած 36 ր., 13) Ստ. Լազարեանի կայարանից հանգանակած 50 ր., 14) Բաղդասարեանից Նաւասարդեանի միջոցով 46 ր. 50 և, 15) Բ. Մարտիրոսեանից (Իսախան) 10 ր.: Ընդհանուր գումարը նախկին ստացածների հետ միասին 18,652 րուբլի 75 կոպէկ:

ՆԱՄԱՅ ԲԱՌՈՒՄԻՅ

Մարտի 13-ին Սյուրբ, տեղիս հայոց հիկեղեցում հոգեմեծութեան կատարվեց հանգուցեալ Բրիտանիոյ Միքայելեանի յիշատակին, որին ներկայ էր բաւական մեծ թաղապիւն, Կար. քան. Մարտիրոսեանից մի քանի խումբով բացատրեց ժողովուրդին Միքայելեանի այն ուղարկութեան արժանի գծերը, որոնցով նա այնքան սիրելի էր դարձել հայ հասարակութեան և որի համար այնքան խոր վիշտ է գոյում ներկայ թաղայում նրան կրթնելու պատճառով:

Ներկայ լրագրիները հետաքրքրական բաժնում տալիս էր, որպէս թէ պատերազմական դրութիւնը տարածվում է ամբողջ Գոթիկայի նահանգի հետ նաև Գոթիկայի, Փոթի և Բաթում քաղաքներում: Սակայն այսօր քաղաքում մի քանի պատերի վրա կայացված յայտարարութիւնից երևաց, որ ոչ թէ պատերազմական

դրութեան պատճառով, այլ հասարակական խաղաղութիւնը չը խանգարելու համար արգելվում է առ հասարակ հրազէն արձակելը տներէր, փողոցներում և այլ տեղերում, հակառակ վարվողները կը պատժվեն 3 ամիս բանտարկութեամբ կամ 500 ր. տուգանքով:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԾՐ

Ամենայն հայոց Վեհափառ Կաթողիկոսը պարսից Նովրուզի տօնի առիթով հետևեալ հեռագիրն է ուղարկել Մուզաֆֆէր-էրզրին Շահին. Թէ՛նրան, Նորին Կայսերական Մեծութիւն Պարսկաստանի Շահնշահ Մուզաֆֆէր-էրզրին. Վերջանիկ եմ շնորհաւորելու, Ձեզ, Տէր Արքայ, Նովրուզի տօնի առիթով: Ես, Էջմիածնի միաբանութեան և իմ ամբողջ ազգի հետ միաբանութեամբ եմք մեր աղօթքները Ամենակաթողին, որպէս զի Նա երկարացնէ Ձեր օրերը ստողութեան և երջանկութեան մէջ ամբողջ կայսերական ընտանիքով ի փառս ամբողջ Իրանի և երջանկութիւն բոլոր Ձեր հպատակներին: Միքայել, Կաթողիկոս ամենայն հայոց, 7 մարտի: Այս հեռագիրն ստացվել է հետևեալ պատասխանը. Էջմիածին, Նորին Սրբութիւն Միքայել Կաթողիկոսին ամենայն հայոց. Հայ ժողովրդի իղծելը ինձ մեծ հաճոյք պատճառեցին: Մասնաւորապէս շնորհակալ եմ Ձեր սիրալիք զգացումները հանար: Մուզաֆֆէր-էրզրին:

Թիֆլիսի քաղաքապետը պ. Վերմիշեանը ստացել է Կովկասի փոխարքայ կոմս Վորոնցով Դաշիօվից հետևեալ պատասխան հեռագիրը. «Մուզաբով եմ ձեզ հարգելի թիֆլիսի քաղաքային Դումայի բոլոր ձայնաւորներին իմ անկողմ շնորհակալութիւնս ձեր հեռագրում արտայայտված զգացումները համար: Բողոքովին վստահ եմ ձեր և ամբողջ թիֆլիսի Դումայի միահամուռ գործակցութեան մասին որպէս զի ձեզք բերվի քաղաքում մտքերի խաղաղացում և խաղաղ բարեկեցիկ կենսը»:

Թիֆլիսի քաղաքապետը հետևեալ հեռագիրն է ուղարկել ներքին գործերի մինիստրին մարտի 14-ին. «Փետրվարի 18-ի Բարձրագոյն բնակիչապետ թագաւոր Կայսրին հաճելի էր արտայայտել ցանկութիւնս հրաւիրել ժողովրդից ընտրված ներկայացուցիչներին մասնակցելու օրենսդրական նախագծերի նախնական մշակման մէջ: Արքայական կամքի իրագործման ճանապարհների ընտելութեան համար կազմված է առանձին խորհրդակցութիւն Ձեր գերազանցութեան նախագահութեամբ: Հաւատարմով, որ առանձին խորհրդակցութիւնը պետական կարգի առաջնակայ կատարելագործութեան իրեն առաջնական հիմք համարում է Կայսրութեան բոլոր մասերի իրաւունքների հաւաստումը օրենսդրական աշխատութեան մէջ, Թիֆլիսի քաղաքային Դումայն մարտի 10-ի նիստում որոշեց յարգանքով ներկայացնել Ձեր գերազանցութեան թէ՛ շահագրգիռ անհրաժեշտ է առ թիֆլիսի քաղաքին, ինչպէս և տեղական ամբողջ ազգաբնակչութեան, այժմ իսկ հետաւորութիւնս մասնակցել իր ներկայացուցիչներին ձեռքով խորհրդակցութեան և նախապատրաստական աշխատութեան, որպէս զի տեղական կենտրոնում փորձառութեամբ և ճանաչողութեամբ նրա պատասխանելի լուծման Դրա հետ միասին Դումայն յոյս է առնում, որ այդպիսի վստահութիւնը ղեկի տեղական ազգաբնակչութեան ոյժերը, արբանջելով նրա մէջ հայրենիքի ապագայի համար Ռուսաստանի միւս մասերի հետ հեռուոր պատասխանատուութեան պետակցութիւնը, ամենից շուտ կը նպաստէ տեղական ազգաբնակչութեան խաղաղացման: Ի նկատի ունենալով այն ծանր և յուզալի ժամանակը, որի մէջ ապրում է ամբողջ Ռուսաստանը և նրա հետ մեր երկիրը, Թիֆլիսի քաղաքային զուսման անհրաժեշտ է համարում սնայապաղ յարուցանել ներկայ միջնորդութիւնը, յարուցելով իր վրա դրված պարտականութիւնը և բարձր իշխանութեան լուրջ ուղարկութիւնը հրաւիրել, որ ժամանակակից պահանջ և արդարութիւն է գոհացնել որպէս հասունացած կարիքները իրաւունքների հաստատեցման մասին, քանի որ պարտաւորութիւնները հաւատարկութիւնը արդէն գոյութիւն ունի: Ժամանակակից դէպքերի արագ հոսանքը պահանջում է արագ և արմատական միջոցներ և խորին համակցողութիւն Ռուսաստանի բարձր նպատակներին, որոնք գիտակցվում են այստեղ նոյն խորութեամբ, ինչպէս և ամենուրեք միւս մասերում, պահանջում են հաստատ վճարակալութիւն այժմ իսկ վերջացնել այն բազմակի թիֆլիսի մացութիւնը, որ հեռացնում էր մեզ սերտ միացումից առ ժողովրդի հետ, թէ իր մեծ ներդրումը ուսումնական խորհրդակցութեան Դումայի յիշալով որոշման մասին, այն յոյսով, որ ներկայ գործի բացառիկ կարևորութիւնը կարգաբոցնէ ներկայումս ընտանիքով ի փառս ամբողջ Իրանի և երջանկութիւն բոլոր Ձեր հպատակներին: Միքայել, Կաթողիկոս ամենայն հայոց, 7 մարտի»:

Սենատոր Ա. Մ. Կուզմիսկի, որը, ինչպէս յայտնի է, նշանակված է Բագու քաղաքը և Բագուի նահանգը ընտելու համար, «ԲԵՅԵ» լրագրի շախտակցի հետ խօսակցելու առիթ հետևեալը. «Սենատորական ընտելութիւնս նշանակել ներկայումս ընտել է ամենաանշուքը նրանով, որ արդէն 22 տարի է, որ այդպիսի ընտելութիւններ չեն եղել Ռուսաստանում: Ներկայումս Բարձրագոյն հրամանը դնում է ինձ վրա լուրջ և պատասխանատու խնդիր, որի մէջ ի միջի այլոց մտնում է այն պատճառների պարզումը, որոնք առաջացրին Բագուում փետրվարի արհմարտի դէպքերը: Գնումութիւնը կ'հատարվի այն հիմքերի վրա, որոնք մասնացոյց են այժմ կատարչական սենատի Հիմնարկութիւնների 245-դ յօդուածում, և կը վերաբերվի թէ կառավարչական և թէ հասարակական հիմնարկութիւններին: Ի հարկէ, ես իմ շախտակցիներին հետ միասին կը ձեռնարկեմ ընտելութեան նախապէս գծազրկված պլանով, բայց մեք չենք կարող նախատեսել այն բոլոր հարցերը, որոնք կարող են ծագել տեղի վրա և որոնք երևան կը հանեն իրականութիւնը, և այդ պատճառով ես աշխատանքս հիմնական կէտը համարում եմ այն, որ անհրաժեշտ է խնամքով և բազմակողմանի կերպով բացատրել ազգաբնակչութեան տնտեսական դրութիւնը, վարչական օրգանների գործողութիւնները և կարգադրութիւնները և Բագուի նահանգի ազգաբնակչութիւնը կազմող զանազան տարրերի փոխադրված յարաբերութիւնները: Ոչ ոք վերաբերվել չէր բոլորը, ահա իմ ընտելութեան նպատակը: Սենատոր Կուզմիսկի հարգելի է, որ իր կատարած ընտելութեան հետևանքները կը մտցնէ իր ամենապատկառելի հարցի մէջ, իսկ մինչև այդ ժամանակ ընտելութեան մանրամասնութիւնները գողտիկ կը մնան: Առհասարակ ընտելութիւնս նշանակելու և նրա սկսվելու միջև անցնում է 2-3 ամիս, իսկ այս անգամ սենատոր Կուզմիսկի նպատակայարմար է համարում այսպաղ ընտելութիւն սկսել: Նա մի քանի հարցեր պարզելուց յետոյ, կուզեալով Բագու»:

Ինչպէս «Մշակ»-ի անցեալ համարներից մէկում հարցրել էինք, պրոֆէսոր Կուզմիսկի Կարավալով պէտք է կարգար մի զեկուցում ընտրվալով իրանցի մասին՝ Տենիշիկի զարդի դաշինում: Նա այդ զեկուցումը կարող է մարտի 7-ին, յիշված շէնքի մէջ իրաւարանական ընկերութեան վարչական նիստում, պրիվատ-դոցէնտ Հէսէնի նախագահութեամբ: Յարգելի զեկուցանողի կարծիքով այժմ բոլոր ազատամիտ ու զարգացած անձերը պահանջ են դրել ընդհանուր, հաւասար և գաղտնի ձայնաւորութեան կամ ընտելութեան իրաւունք: Բայց այդպիսի իրաւունքը կենտրոնացվել էր Բագուի քաղաքի և ընտելութիւնների մեջ գործադրելու և ընտելութիւնների մեջ տարւո համար հարկաւոր է առնուազը 2 տարի ազատ պրոպագանդա անել ժողովրդին, ուսմիկին, որ չը լինի թէ նա իր ձայնը առ ամենաստոր, ցած, խաւար տարրերին: Բայց որովհետև Բագուի քաղաքում անժամանակ են անյայտապաղ, առանց յետաձգման, սյր պատճառով այդ սկզբունքը, կատարել սահմանափակ ընտելութիւն, մինչև որ հնարաւոր լինի ազատ զարգուցիւնը: Չեկուցման առիթով խօսել են բոլոր խոշոր ձառախօսները և բոլորն էլ պնդել են, որ անհրաժեշտ է ընդհանուր, հաւասար, ուղղակի և գաղտնի ընտելութիւն: Նիստի արտաւարանական ընտելութիւնը յետաձգվել է մարտի 11-ին:

«ԲԱՅԵՅ» լրագրի տեղեկութիւնները և Տոբոլսկի գաւառի գիւղացիները, կտրելով ամեն յարաբերութիւն գիւղական պաշտօնատար անձերի հետ, իրանց գործերի համար դիմում են իրանց գաղտնի ընտրած

ներկայացուցիչներին. հրաժարվել են հասարակ կարիքների համար վճարումներ անելուց, համաձայնութիւն են կայացրել չը մշակել կալուածատիրական հողերը, իսկ ժամանակաւորապէս պարտական գիւղացիները, բացի դրանց, հրաժարվել են կալուածատէրերին հասանելի տուրքերը վճարել իրանց օգտված հողերի համար, յայտնելով, որ այդ հողերը գիւղացիների սեփականութեան են և ոչ կալուածատէրերի:

Ա. Ս. Գուլաձէին թոյլ է տրված թիֆլիսում իր խմբագրութեամբ հրատարակել վրացերէն լրագրով մի ամենօրեայ լրագիր, նախնական ցէնզուրայով, «Նուրաթ» (Նուէր) անունով:

Պ. Գեորգ Մէլքե-Լարագեօղեանին, ինչպէս հարցրելու է «ԲԱՅԵՅ»-ը, թոյլատրված է հրատարակել թիֆլիսում մի նոր հայերէն ամենօրեայ լրագիր, նախնական ցէնզուրայով: Խմբագիրը լինելու է պ. Գ. Մէլքե-Լարագեօղեանը: Լրագրի անունն է «ԲԱՅԵՅ» կոչվալով:

Թիֆլիսում այժմ հրատարակվող «ԲԱՅԵՅ»-ը «Լեոֆոն» լրագրի ներքին թոյլատրված է հրատարակել իրանց լրագրիները նոր ծրագրով:

«ՍԵՆՆՈՒ ՕՏԻՇԵՍՏՎԱ» լրագրից հաստատ աղբիւրներից տեղեկացել է, որ ներքին գործերի մինիստր Բուրիպիւրը վճարել է շուտով ժողովի հրաւիրել զեկուցիչներին ներկայացուցիչներին, որոնք պէտք է այդ նպատակի համար ընտրվեն զեկուցիչների ժողովներից:

Ինչպէս արդէն հարցրել էինք, մարտի 6-ին Պետերբուրգի Տենիշիկի զարդի լրագրում կայանալու էր Պետերբուրգի բոլոր գրականագիտների ընդհանուր ժողով: Այդ ժողովի մասին պաշտօնական յայտարարութեան մէջ, որ արված էր Բաղդադի, Տիլոսօֆով և կոմս Տորոսոյ յայտնի առաջադեմների անունից, ասված էր, որ ժողովը հրաւիրվում է, որպէս զի համաձայն փետրվարի 18-ի Բարձրագոյն ուկազի, ընտելութեան անձնուս մասում կարիքները: Դա պէտք է լինէր մասնաւոր մարդկանց կողմից առաջին փորձը օգտվել յիշված ուկազի տուած իրաւունքներով: Այդ ուկազը, ինչպէս յայտնի է, իրաւունք է տալիս Ռուսաստանի քաղաքացիներին և հիմնարկութիւններին զեկուցել կատարութեանը և խնդրելու ընդհանուր պետական ընտելութեան կրող հարցերի մասին: Սակայն այդ առաջին փորձն ինչպիսի անցաւ թաղի ոտտիկանը պաշտօնապէս արգելեց Տենիշիկի զարդի վարչութեանը ժողով կայացնելը թոյլ տալ իր շէնքում: Այդ պատճառով վերաբերվելով յիշված 3 նախաձեռնողները Գրական Ֆոնդի նախագահ Վայրէջրի հետ միասին դիմեցին Պետերբուրգի քաղաքապետին թաղի ոտտիկանի վարձուների առիթով, ժամանակ անելով փետրվարի 18-ի ուկազը: Բաղաքապետը պատասխանեց, որ այդ ուկազը տալիս է անհասական իրաւունք խնդրիչներ և միջնորդութիւններ ներկայացնելու և ամենեւին իրաւունք չէ ստեղծում ժողովներ կայացնելու: Այդ պատճառով էլ արգելվում է մարտի 6-ի ժողովը: Իսկ երբ գրագիտները հարց են տալիս, թէ ինչպէս կարող են իրանք առանձին առանձին վերականգնել գրողների զանապետութիւնը, այն ժամանակ քաղաքապետը խոստացաւ թոյլատրել ժողովը միայն այն պայմանով, որ 30 հոգուց աւելի չը հաւաքուին և որ ժողովում իրանց զանապետութիւնից զատ՝ ուրիշ ոչինչ մասին չը խօսան: Ահա այդպիսով չը կայացաւ գրագիտների մարտի 6-ի ժողովը:

«ԲԵՅԵՅ»-ը հարցրում է, որ Կոնէկոի յանձնաժողովին խնդր է տրված «ՅԵՏԵՄԻԿԵ ՓԻՆԱՍՈՅԵՅ» թիֆլիսի խմբագրութեան և Պետերբուրգի Հեռագրական գործակալութեան կողմից, որ ընդհանրապէս բոլոր հեռագիրներն ազատ համարվեն ցէնզուրայից:

Ստացանք Չարի գիւղում աղէտից վնասված ընտանիքների օգտին. 1) Թովմաս վարդապետ Բաղդասարեանից (ս. Էջմիածին) 5 րուբլի, 2) Լազարից Չար. քան. Աղաթանեսի միջոցով 25 րուբլի: Ընդհանուր գումարը նախկին ստացածների հետ միասին 107 ր. 85 և:

Ստացանք Երևանում աղէտից վնասված ընտանիքների օգտին. 1) Մի ոմից (Սահակիսո)

